

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciskanska ulica št. 8 (tikarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelje in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo tujino in Ameriko celoletno K 80-.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerat: enostopna petilistrica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Izdati: mesečna upravništvu.

Nefrankirana ali premo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštne proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Štev. 361. V Ljubljani, v torek dne 20. avgusta 1912. Leto II.

Civilizacija in človeško življenje.

»Nobeno fantastično zasukanje resnice ni rodilo toliko gorja kot pretirano spoštovanje minulih časov.« Tomaž Buckle, angleški kulturni zgodovinar, ki je prvi preiskoval prirodne vplive na razvitek človeške civilizacije, je svojo sodbo pogodil; ampak izpopolnil bi bil svojo misel, če bi bil označil tudi pretirano hvalo sedanjosti za izvir socialne bede.

Kulturni fantazmi zmanjujejo besede, kadar opisujejo veličastno pot človeštva iz staročloveškega barbarstva preko srednjeveške zaostalosti do sadov novodobne kulture. Za nami sta suženstvo in tlačanstvo, okrutni ustanovi plemenskega boja, za nami krvavi teološki prepiri: ugasnile so žive baklje, Neronove in Dapeške.

Če je spoštovanje življenja in človeške osebnosti znak kulture, se po pravici lahko vprašamo: ali ne kaže podobne novodobne civilizacije veliki krvavi madeži? Ali ni naša človečanska doba v najbližji soroščini z vojnimi strahotami prvotnih bojev? Tolstoj je enkrat plastično označil proketo zvezo rafinirane moderne tehnike s sirovo brutalnostjo prvotnih časov, ki je vpregla najpopolnejša sredstva za vojno ubojstvo: primerjal jo je brzojavni drogovi, na katerih teče žica skozi mrtvaške glave. Čingiskanov telegraf!

In dalje: ali ne deli naša justica svoje pravice še zmerom s sekuro v roki, pod vešali; ali ne naše pravosodje še zmerom krvavo maščevanje?

Ampak človeške žrtve, ki jih grabi vojna in ki jih terja krvava justica, niso najštevilnejše in tudi najhujše niso. Krvoločnejši vampir, ki ni človeško kri, nenasitnejši moloh, ki požira živo življenje, lakomnejši in strahotnejši od staročloveškega suženstva in srednjeveške verske blaznosti je razredni gospodarski red, kapitalizem. Njegova zgodovina — brezobzirno pustošenje ljudske sile, frivolno igranje s človeškim življenjem. Kakor so si egipčanski faraoni na okostjih svojih sužnov zgradili spomenike svoje blažne prešernosti, prav tako si novodobni materializem postavlja svoj prestol iz mrtvih promitarskih trupel. Delavnice preobrača v bojišče, ki ga dan za dnem gnoji delavska kri in kjer se dan za dnem odigrava tragedija med življenjem in smrtjo. Nemška nezgodna statistika — in razmere na Nemškem niso najslabše — zaznamuje od ustanovitve nezgodnega zavarovanja (1885) domalega dva milijona delavskih mrtličev. Vojna blaznost vsega sveta ne doseže celo stoletje tega števila!

Umrljivost delavskih razredov ogromno prekaša umrljivost ostalih slojev človeške družbe. V preminjajočih industrijskih panogah vsled prenatrpanosti in vsled nezadostne hrane dosežejo delavci komaj trideset letne povprečne starosti. Betlehemski detomori, ki uničujejo v vsaki državi leto za letom na stotisoče živih bitij, je le strašna posledica bede in siromaštva, na katero so obsojeni starši v sedanjem gospodarskem redu.

Naj omenjamo še kolonialno politiko, ki je priroden izraz kapitalistične civilizacije in ki stane stotisočglava plemena in narode življenja. Saj je komaj nekaj tednov, ko je angleški generalni konzul na Peruvanskem, ser Ro-

ger Casement opisal strašno gospodarstvo angleško-peruvanske družbe za pridelovanje kavčuka, ki je v dvanajstih letih pokončila 30.000 Indijancev.

Strahotno pustošenje ljudskega zdravja in življenja, visoke, nepregledne grnadi človeških žrtev označujejo kapitalizem in njegov državni in pravni red. Nezaslišana potrata dela in nezaslišana potrata življenja, tako je bistvo njegovo. Hvala sedanjosti je uspanka vesti, zakaj moderna kultura se ni še povzpela do gospodarnosti s človeškim življenjem. Vsa naša »socialna politika« gre za tem, da obvaruje bolnega, ponesrečenega, onemoglega delavca pred propadom v najglobokejšo bedo. Resnična socialna politika pa mora povzdigniti varstvo človeškega življenja ne le za moralno, temveč za gospodarsko načelo in potrebo. Dokler ni premagan kapitalistični sistem, je resnična socialna politika nemogoča.

Novi brambni zakon in mali kmetje.

Meščanski listi kar niso mogli nehati s hvalo poslanski zbornici, ker je sklenila brambno reformo. S tem so hoteli ljudstvo prevarati, da se ne bi zavedlo, kako silno oškoduje ta zakon ljudstvo in kakšna bremena mu nalaga. Kakor vedno, teži vsa peza tega ogromnega bremena na ramenih delavcev in malih kmetov. Na mnogih mestih smo že opozarjali na raznovrstno škodo, ki jo povzroča novi brambni zakon ljudstvu. Danes se hočemo omejiti, da dokažemo, kako nesramno so prodali klerikalci in agrarni poslanci interese malih kmetov. Kajti predvsem so ravno klerikalci in agrarni poslanci odklonili vse socialno demokratične izpreminjevalne predloge, ki so bili v interesu malih kmetov, ter so sprejeli nespremenjeno brambno reformo z vsemi njenimi škodljivimi posledicami za delavce in male kmete.

Leta in leta že slišimo tožbe, da manjka ljudi pri poljedelstvu, ker se kar tropoma selijo v mesta in industrijske kraje. Da bi temu zlu odpomogli, so prišli najbolj prebrisani modrih ljudi na imenito misel, da skrajšajo delovni čas in porabijo mlade ljudi za poljedelske delavce; tak predlog sta stavila v koroškem deželnem zboru agrarna poslanca Steinwender in Poltnigg. Benkovič pa je svoj čas havziral z briljantnim predlogom, da se prepove kmečkim ljudem izseljevanje v Ameriko. Pri posvetoivanju o brambnem zakonu pa so klerikalci in agrarni poslanci pozabili na beg z dežele in na pomanjkanje ljudi ter so junaško glasovali za določila, ki bodo še pomnožila pomanjkanje ljudi. Predvsem so glasovali za to, da se poveča rekrutni kontingent za 63.000 moč; vse nasprotno socialno demokratične predloge so ti hrabri agrarni tribuni odklonili. To določilo bo odtegnilo kmečkemu stanu veliko množico delovnih moči. Razentega mora služiti po novem brambnem zakonu vsako leto 77.000 rekrutov namesto dosedanjih dveh mesecev od slej dve leti. In to so skoro izključno sinovi delavcev in malih kmetov, ki ne študirajo, ki ne morejo obiskovati kakršnikoli strokovnih šol (poljedelskih, gozdarskih itd.), ker nimajo njih starši sredstev za to in si ne morejo po tej

poti priskrbeti ugodnosti enoletne vojaške službe.

Kajti ugodnosti enoletne službe imajo samo sinovi premožnih slojev, če so dovorili šest razredov srednje šole. Mali kmet in delavec pa navadno nimata denarja, da bi poslala otroke študirati, zato morajo njih sinovi dve leti služiti pri vojakih. In za to so glasovali klerikalni in agrarni poslanci!

Vsi vojaški konjenice morajo služiti tri leta; to službo pa bodo seveda opravljali večinoma sinovi poljedelcev. Klerikalno-agrarni poslanci so s svojim glasovanjem pokopali socialno demokratični predlog, da se uvede dveletna služba pri vseh vojaških oddelkih. Lahko si mislimo, koliko delovnih sil se bo na ta način odvzelo poljedelstvu! Če bi bilo klerikalno-agrarnim poslancem do tega, da se ustavi beg z dežele, potem bi bili morali glasovati za socialno demokratične predloge. Tako pa so glasovali za vladno predlogo in zadali s svojim glasovanjem poljedelstvu težek udarec.

Toda s tem še davno niso pri kraju grehi klerikalno-agrarnih poslancev in njih zločin nad malimi kmeti. Klerikalci in agrarni poslanci so glasovali za to, da se četrti orožna vaja, ki je bila od l. 1908, odpravljena, zopet uvede, glasovali pa so proti temu, da se skrajša doba orožnih vaj. Sklenili so, da se uvede pri domobranski konjenici, kjer je doslej obstajala dveletna službena dolžnost in kjer služijo izključno ljudje iz kmetov, triletna službena dolžnost. Klerikalci in agrarni poslanci so glasovali proti, da se sklene zakon za preskrbo ponesrečenec v vojaški službi, da se uvede zakonito varstvo vojakov proti zmerjanju in slabemu ravnanju; da se naborniki ščiti pred nespretnostmi in zmotami zdravnikov na naboru; da se vojaški ne porablja za častniške sluge in podobne nevojaške namene in da spretni podčastniki lahko avanzirajo za častnike, če napravijo izpit. Tako so kupčili klerikalni in agrarni poslanci izdajstvo, ki so ga zagrešili nad malimi kmeti. In kot krona pridejo še materialna bremena, te čedne »reforme«, ki se bodo izražale v višjih davkih. Dočim so klerikalni in agrarni poslanci tako sramotno izdajali interese malih kmetov, so se socialni demokrati krepko borili za izboljšanje zakona, brez ozira na zmerjanje, s katerim so jih obkladali meščanski poslanci; da pa so bila socialno demokratični poslanci prizadevanja brezuspešna je edino le krivda klerikalnih, agrarnih in meščanskih poslancev sploh. Socialno demokratični poslanci so izpolnili svojo dolžnost in obširno govorili v poslanski zbornici o ljudskih zahtevah. Agrarni in klerikalni poslanci pa ne le, da niso izpolnili te dolžnosti, ampak so s svojim glasovanjem pokopali socialno demokratične predloge in prepovedali sleherno izboljšanje zakona. Za vso škodo, ki jo povzroča zakon ljudstvu, so odgovorni v polni meri klerikalni in agrarni poslanci. Mali kmetje si bodo dobro zapomnili to izdajstvo, zlasti se ga bodo živo spominjali dvakrat vsako leto, pri naborih in ob odhodu rekrutov k vojakom. Pri prihodnjih volitvah pa bodo dali tej izdajalski družbi odgovor, ki ga zasluži!

Ali sem „Zarji“ že pridobil novega naročnika?

»Ne«, je odvrnil Jeli, »sta zgolj dve unciji in nekaj soldov, zakaj več nego mesec dni niste čuvali krav in z gospodi se mora pravično obračunati.«

»Res je!« je pritrdil boter Menu in za vedno zaprl oči.

»Sedaj sem resnično sam na svetu, brez svojcev kakor izgubljen žebel, ki ga lahko požrejo volčje,« si je mislil Jeli, ko so očeta pokopali na pokopališču v Licodiji.

Mara je tudi prišla, da vidi liho umrlega, z ono globoko zvedavostjo, ki jo povzroča strahne reči.

»Vidiš, kako je sedaj?« ji je rekel Jeli in deklica je plašno stopila nekaj korakov nazaj, iz bojazni, da jo pozove, vstopiti v hišo, kjer je ležal rajnik.

Jeli je šel po očetov denar in se napravil s konji v Possanitello, kjer je na ledinah bila trava zelo velika in veliko paše; zategadelj so ostali žebci zelo dolgo tam.

V.

V tem je Jeli dorastel. In tudi Mara je morala vzrasti, je mislil češče, ko je igral na svojo piščal; in ko se je po dolgi dobi vrnil v Tebidi ter počasi gonil čedo čez spolzke stopnice pri vodnjaku na Kazini, je z očmi iskal mostič v dolini, kmetijo v dolini Jacitone in strehe »velikih hiš«, ki jih zmerom obetavajo golobi.

A takrat je gospod odpustil pristava Agrippina, in Marina rodbina se je ravnokar selila. Jeli je našel dekle, ki je bilo veliko in bohotno ter krasno, pri vrodu na dvorišče, ko je svoje imetje, ki so ga nakladali na kola, dobro pazilo. Sedaj se je zdela okajena, prazna soba še temnejša in neprijetnejša nego prej. Miza, postelja, veliki zaboj, podobne svetnic in svetega Giovannija in celo žebli za kumare in koruzne stroke so pustila znamenja na stenah, kjer so bila toliko let pritrjeni.

Justični zločin.

Smrtna kazen proti strokovnemu tajniku — preklicana.

Pred dvema letoma je izbruhnila v Havru stavka pristaniških delavcev. V teku stavke so pijani delavci ubili popolnoma pijanega stavkoka Dougēja. Uboj je bil žalostna drama alkohola, ki rodi žal v marsikaterih delavskih plasteh težke žrtve. Iz te drame pa je vzklila pretresujoča tragedija. Pristaniški podjetniki so namreč zatožili tajnika stavkovnega odbora Duranda, da je dal glasovati o umoru Dougēja na javnem shodu in je sam naročil morilec.

Cela vrsta delavcev je pričala, da so slišali dotična Durandova izvajanja. Nasproti pa sta pričala policijski komisar, ki je nadzoroval vse shode stavkujočih, in tajnik žolte organizacije, da nista nikdar slišala takega govora. Durand navdušen propagandist treznosti, je nasprotno sam svaril pred nasilnostmi. Kljub temu je pričelo kapitalistično-meščansko časopisje besno gonjo proti nedolžnemu Durandu in strokovnemu gibanju in pod vtiskom njih hujšajočega pisanja so naščuvani porotniki obsodili Duranda na smrt.

Socialističnemu glasilu »Humanité« pa se je posrečilo dokazati, da so bile obtežilne priče zelo dvomljivi subjekti, ki so jih vrhutega še posebej obdelovali višji uradniki »Transatlantske paroplovne družbe«. Francoški proletarist je v globoki in sveti ogorčenosti nad nezaljšanim justičnim umorom razredne justice započel veliko akcijo, da iztrga ponedolžnem obsojenega sodruga rabljem. Tudi ti isti meščanski krogi, ki jim razredno sovraštvo še ni zatrl vseh človeških čutov, so zahtevali, da se krivična obsodba razveljavi. Mogotci so se zbal ljudske jeze in so Duranda pomiločili.

Po revizijskem postopanju je prišla vsa zadeva pred kasacijsko sodišče. Poročevalec in državni pravdnik sta morala priznati, da so uradniki pristaniških podjetnikov obtežilnim pričam naravnost v usta polagali njih pričevanja. Te priče so morale same to priznati in se udati, da se dotičnih shodov sploh niso udeležili ali pa niso slišale inkriminiranih besed. Cela vrsta nepristranskih prič, med njimi tudi policijski komisar, pa so izpovedali, da je Durand vedno svaril pred nasilnostmi proti ubitemu Dougēju ali drugim stavkokazom. Poročevalec in državni pravdnik sta slednjič konstatirala, da ni nobenega dvoma o popolni Durandovi nedolžnosti. Kasacijsko sodišče je nato razveljavilo obsodbo.

Lopovska gonja proti nedolžnemu socialističnemu bojovniku, uprizorjena od kapitalistično-meščanskih hujšakačev in njih časnikarskih lakajev, se je sicer izjalovila; rodila pa je v izmučeni duši ubogega obsojenca, ki je že rzi nedolžen v oči sramotne smrti od rabljeve roke, neizrečene duševne muke, tako da je nesrečnik zblaznel. Ko mu je njegov stari oče sporočil v blaznici radostno vest, da je spoznan za nedolžnega, je toplo, brezbrizno strmel predse. Ko nesrečnik ozdravi, se bo vršila nova sodna obravnava.

Meščansko časopisje, ki je pred dvema letoma hujškalo proti »sindikalističnemu zločinu«, skuša zdaj zaviti tragedijo svoje nedolžne in nesrečne žrtve v globok molk. Ali prevnebopijoča je bila lopovščina, ki jo je me-

GIOVANNI VERGA:

Pastir Jeli.

IV.

Tako je minilo poletje. Sedaj je zahajalo solnce za »Križno goro« in taščice so letale za njima, ko je legel mrak na zemljo, sledile so jima med smokvami in krivenčastimi orehi. Murni in kobilice so utihnile in velika otožnost je ležala v zraku.

Takrat je bilo, da je Jelijevo oče, kravji pastir Menu, prišel v ono okolico, zakaj v Ragoleti je dobil mrzlico in se je komaj vzdržal na nogah. Jeli je ukresal ogenj, kolikor hitro je mogel in tekla k »hišam«, da prinese kakšno kurje lajce.

»Raztrosi raje nekoliko sena blizu ognja,« je rekel oče, »zakaj čutim, da me začenja tresti mrzlica.«

Mrzlica je bila tako silna, da se je boter Menu, ki je bil pokrit z velikim plaščem, z vrečo in Jelijevo malho, tako tresel kakor listje v novembu, vzlic velikemu plamenu, ki se je vil izpod suhega dračja in razsvetljeval njegov smrtnobledi obraz. Kmetje iz upraviteljstva so ga vpraševali: »Boter Menu, kako se počutiš?«

Ubožec je odgovarjal z glasom, podobnim cviljenju mladega psa.

»To je malarija, ki gotovejšje usmrti kakor puškin strel,« so rekali prijatelji, med tem ko so si greti roke ob ognju.

Tudi zdravnik so poklicali, a bil je stran vržen denar, zakaj bolezen je bila tako lahko umrljiva, da bi jo bil sleherni otrok pregnal s sulfatom, če ne bi bila tako silna, da mora vsakdo umreti. Boter Menu je izdal vse premoženje za sulfat; a bilo je ravno tako, kakor bi se vrgli denari v vodnjak.

»Vzemite dobro zavrelico evkalipta, ne stane nič,« je dejal pristav Agrippino, »in če

tudi nič ne koristi kakor sulfat, Vas tudi ne umori.«

Vzel je torej zavrelico evkalipta; ali kljub temu ni ozdravil, temveč mrzlica ga je tresla čimdalje hujše.

Jeli je pomagal očetu, kakor je le mogel. Vsako jutro, preden je z žebci šel na pašo, je pustil v lončku zavrelico, kup dračja pri roki in jajca v vročem pepelu; in zvečer se je vrnil prej ko ponavadi, z novim gorivom za noč, s steklenico vina in koščkom kostrunovega mesa, ki ga je kupil v Likodiji, kamor je osebnost tekla ponj. Ubogi mladenič je gospodaril liki najprijetnejša gospodinja in njegov oče, ki mu je z motnimi očmi sledil in gledal, kako vse mirno in ročno izvršuje, se je smehljaj sedaj pa sedaj pri misli, da so bo dedek prav dobro preživljal, ko bo sam na svetu.

Kadar je za nekaj pičlih ur pojenjala mrzlica, se je vzdignil in šel, glavo zavito v ruto, k durim, da počaka Jelija, dokler je še solnce na nebu.

Ko je Jeli vrgel sveženj lesa k vratom, postavil steklenico na mizo in položil jajca, mu je rekel: »Skuhaj mi egalit za današnjo noč,« ali: »Dragocenosti tvoje matere je shranila strina Agata; ko me ne bo več...«

In Jeli je prikal.

»Vse zastoni!« je ponavljal pristav Agrippino neštetočkrat, ko je prišel k bolnemu botru; »kri je docela izprljena.«

Boter Menu je poslušal, ne da bi trenil le z eno trepalnico, z nagubanim obrazom, ki je bil bolj bel kot njegova čepica.

Ni se mogel več vzdigniti. Jeli je jokal, ko ni imel moči, da bi ga obrnil z ene strani na drugo.

Sčasoma ni mogel boter Menu i govoriti. Zadnje besede, ki jih je govoril sinu, so bile: »Ko bom mrtev, ideš h gospodu v Ragoleti, da dobiš tri unče mezd in dvanajst vrec žita, ki jih imam od maja dobiti.«

ščanska časnikarska sodrga zagrešila nad nedolžnim človekom zgolj iz besnega sovraštva, da bi jo pozabil tisti, zaradi katerega se je nezasišanih ljudi zločin pravzaprav izvršil, namreč proletariata. Ob dvestoletni te kapitalistično-meščanske zločinske infamnosti se proletariata vsega sveta živo zaveda pred dvema letoma zagrešenega hudodelstva in jasno mu je, da od sedanjih družbe nima pričakovati milosti, ampak da bo deležen svojih pravic samo tedaj, če si jih pribori z lastno močjo.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Klerikalna predrznost.** Begunjskega župnika na Gorenjskem sta dva kmečka fanta nedavno zasačila v pozni nočni uri v družbi ženske pod kozolcem. To je vsakdanja storija čisto osebnega značaja in mi bi se z njo ne pečali, če ne bi končala z nečuvno klerikalno predrznostjo. Da bi izpodbil očitane, je pripravil župnik fanta do tega, da sta mu podpisala izjavo, češ, da ni kriv dejanja, ki ga dolže in da je čisto nedolžen. (Zakaj se je trudil župnik, nam je povsem nerazumljivo, ker v njegovo privatno življenje se nima nihče nič vtikati in bi župnik na očitke lahko žvižgal!) Da bi to izjavo še podkrepil, si je župnik pomagal na pčeben način. »Slovenec« poroča, da je eden teh fantov, ki sta podpisala izjavo, svojo izjavo potrdil s prislogo pred mirovnim sodiščem v Begunjah in pa s prislogo pri dekanatu v Radovljici. Priseganje pred mirovnim sodiščem in na dekanatu je očitna zloraba uradne oblasti, ker navedeni instanci nimata nikogar zapriganjati. Radovedni smo, če se bo državno pravdnštvo, ki je v tiskovni cenzuri strašno natančno, tudi v tem slučaju izkazalo in temeljito zavrnilo to farško predrznost.

— **Pobožni rekord.** Minulo nedeljo je bila izredna priložnost za kristjane, da si pridobe na mah zaslužene na zemlji in v nebesih. Prebrisan ljudje, ki so jim mar dobrote na tem in na onem svetu, so jo tudi pošteno izkoristili. To so predvsem Smarčani pod Smarno goro, ki so imeli poleg navadne maše še gosposko mašo o poldvanajstih zavoljo gospoda vojnega ministra, ki prej ne utesene povzdigniti svojih pobožnih misli k Bogu. In v drugi vrsti dr. Susteršič in dr. Zajec, ki sta bila v nedeljo kar pri dveh mašah: pod Tivoli in v Senklavžu, in si lepo nabrala majhno rezervo za poznejše čase, kedar ne bo priložnosti za tako ekscelzivno pobožnost. Dr. Susteršič in dr. Zajec sta pač drugačita tiča kakor dr. Nevešek, ki je bil s svojim pobožnim srcem le v Senklavžu.

— **Znamenje časa.** Snočnji »Slovenec« poroča: »Meseca septembra bo sklicanih več deželni zborov. Takoj po evharističnem kongresu bo zopet zboroval kranjski deželni zbor.« Jarko kakor malokatera stvar osvetljuje to poročilo, kako globoko tičimo v klerikalizmu, da klerikalne demonstracije določujejo parlamentarski kalendarij.

— **Legar v Mostah.** V Mostah je zbolelo za legarjem pet oseb. Preskrba Most z vodo je naravnost skandalозна. Včeraj smo pa opozorili na zdravstveno nevarnost, pretečo ljubljanskemu prebivalstvu iz struge Ljubljaničice, ki je postala torišče paglavcev.

— **Sankcioniran deželnozbornski sklep.** Cesar je sankcioniral sklep kranjskega deželnega zbora z dne 16. februarja 1912, da se dovoli občini Knežak pobirati v letu 1912 v davčnih občinah Knežak, Bač, in Juršice 160 odstotno, v davčni občini Koritnice 169 odstotno in v davčni občini Šembije 209 odstotno doklado od vseh direktnih davkov.

— **Umrli so v Ljubljani:** Marija Kokalj, žena c. kr. okrajnega predstojnika, 53 let. — Fran Pišlar, hišec, 60 let. — Alojzij Marinek, bivši pekovski pomočnik, 32 let. — Jakob Vadenjal, čuvaj južne železnice, 47 let. — Elfrida Langer, hči knjigotrdca, 4 in pol leta. — Fran Weiss, sin knjigovodje, 1 dan. — Josip Valentinčič, vojak, 22 let. — Elizabeta Vožnar, hči

kočarja, 15 let. — Jera Brinskelc, gostija, 76 let. — Fran Slana, pastir, 11 let.

— **Kje bo nastanjena državna policija?** Kakor se čuje, bo državna policija v Ljubljani nastanjena blizu vladne palače na Bleiweisovi cesti V ta namen je baje oddal gosp. Supančič svojo hišo na vogalu Bleiweisove in Subiceve ulice v najem za letnih 23.000 kron. Državna policija bo torej nastanjena nasproti dekliškemu liceju. Poslovati začne s 1. januarjem leta 1913.

— **S trebuhom za kruhom.** V nedeljo se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 40 Makedoncev in 17 Hrvatov, nazaj je prišlo pa 80 Hrvatov in Slovencev.

— **Poneverjenje pri vojaški upravi.** Tatvine, oziroma poneverjenja in goljufive manipulacije zlasti s senom so zasledili, kakor se govori, pri topništvu v Ljubljani. Zapletenih je baje v zadevo več podčastnikov in drugih.

— **Z nožem.** V nedeljo ponoči je prišlo pred hišo štev. 69 na Dunajski cesti med vdovelim mizarjem Antonom Severjem iz Stožic in hlapcem Martinom Bartonijem iz Krnine pri Kamniku do kratkega prepira, pri katerem je Bartonij potegnil nož in z njim Severja tako sunil v prsa, da ga je močno poškodoval. Severja so prepeljali z rešilnim vozom v deželno bolnišnico. Bartonij je bil pa aretiran in deželnemu sodišču izročen. — Menda o istem dogodku nam od druge strani poročajo: Ko je preteklo noč kontrolor I. ljubljanskega zavoda za straženje in zaklepanje kontroliral po Dunajski cesti, je srečal policijskega stražnika, s katerim sta šla potem dalje proti artiljerijski vojašnici. Tam so jima naznanili širje moški, da leži pri vojašnici neznan moški težko ranjen. Ranjenca sta spravila v vojašnico in pozvala rešilni voz. V bližini sta slišala jokati žensko in šla proti njej. Ko ju ženska zagleda, steče, za njo pa neki moški. Žensko sta takoj zgrabila, moški je pa ušel na dvorišče gospoda Petra, kjer sta ga našla skrčnega v kotu in pri sebi je imel velik nož. Oba aretiranca sta odpeljala na magistrat.

— **Strašna rodbinska drama.** V nedeljo zjutraj se je zgodila na Rečici pri Bledu strašna rodbinska tragedija. Mati Neža Pretnar na Rečici pri Bledu je prerežala svojim štirim otrokom, starim od enega leta do šest let, vratove. Njen mož Janez Pretnar je šel k šesti maši v Zgor. Gorje. Ko se je vrnil iz cerkve in stopil v sobo, se mu je nudil grozni pogled. Vse v sobi je bilo krvavo, trupla umorjenih otrok so ležala na posteljah, tako da so glave visele navzdol, vseh otrok vratovi pa so bili prerežani. Pretnar svoje žene ni dobil doma, pač pa so mu sosedje pripovedovali, da so videli Nežo Pretnar, ko je hitela v gore. Moža je spravil ta grozni dogodek v obup in se je hotel utopiti v jezeru. Sosedje so to preprečili in stražijo Janeza Pretnarja noč in dan, da bi si kaj ne naredil. Neža Pretnar je izvršila štirikratni grozni umor v nekaj izbruhih blaznosti, katere pojavi so se že nekaj časa na njej opazili. Obveščena žandarmerija je šla takoj iskati Nežo Pretnar v gore.

— **Dvojna mera.** Dne 4. t. m. je bral pri cerkvi v Radečah blizu Škofje Loke novo mašo Janez Oblak. Kakor je pri takšnih prilikah navada, je Oblak povabil na primicijo polno svatov, seveda večinoma take, ki imajo kaj cvenka. — Cvenek je pri novi maši glavno. Zato je novomašnik povabil med svate tudi neko žensko, ki je nezakonska mati, ima pa to prednost, da ima nekaj pod palcem. Tako srečna pa ni revica — njegova sestra, zato je tudi ni povabil na svojo primicijo, češ, da ni vredna, ker je že tudi zibala. Seveda sestra je revica, ona nezakonska mati pa ima denar, denar pa je v očeh novomašnikov odtehtal greh in tako je prišla med svate nezakonska mati, novomašnikova rodna sestra pa je zaničevana stala ob strani kakor grešna Magdalena, in točila grenke solze nad — dvojno moralo gospodov božjih namestnikov.

— **Avtomobilska nesreča dr. Pegana na Hrvaškem.** V soboto se je v Selcih pri Cerkevnicah na hrvaškem Primorju zgodila precejšnja avtomobilska nesreča, pri kateri je zadobil tukajšnji odvjetnik in deželni odbornik kranjski, g. dr. Pegan več nevarnih poškodb. Dr. Pegan se je nahajal že dalje časa v Selcih na letovišču. Ker je bila za nedeljo napovedana seja deželnega odbora, se je napotil dr. Pegan z avtomobilom proti Ljubljani in si za vožnjo še posebej naročil iz Ljubljane deželnega šoferja g. Južno. Iz Selc se je odpeljal takoj zjutraj. Ko je prišel avtomobil izven mesta, je prevzel vodstvo avtomobila dr. Pegan sam. Pri cerkvi Sv. Ane nad Cerkevnicami pridrvi nenadoma preko ceste tik pred avtomobilom neki triletni otrok. Da prepreči nesrečo, ki je bila neizogibna, je dr. Pegan avtomobil hitro zavil, pri tem pa zadel v telegrafični drog. Sunek je bil tako močan, da je dr. Pegan takoj padel z avtomobila, dočim je Južna z avtomobilom, ki je bil močno poškodovan še nekaj časa držal naprej, dokler se ni avtomobil konečno zaletel v neki zid in vrget tudi Južno iz voza. Dr. Pegan je pri nesreči s tako silo padel na tla, da se mu je vtila iz ust, nosa in ušes kri. Zadobil je tudi poškodbe na obrazu in rokah. Južna si je zvinil eno roko in si pretresel možgane. Dr. Peganu je podelil prvo pomoč zdravnik v Cerkevnicah, nakar so ga odpeljali s parnikom v Selce. Poškodbe niso smrtonosne, a komplikacije niso izključene. Bolnik toži tudi o hudih bolečinah v glavi. Avtomobil sam bo najbrže neporaben, ker se je razklat na dvoje.

— **Promenadni koncerti »Slovenske Filharmonije«** prenehajo začasno, ker se je skrhlo število godcev. Nekaj izvršujočih članov je poklicanih k orožnim vajam, in nekaj jih je izstopilo iz službe.

— **Kinematograf »Ideal«.** Danes sta na vsopredu dve krasni točki: »Olimpijske igre v Stockholmu« lep posnetek v 4 delih, 600 metrov dolg film. Senzacijska jahalna ameriška drama »Telegrafist Forta« v dveh delih. V soboto »Črna mačka«.

— **Izgubljeno in najdeno.** Pleskar Konrad Kolar je izgubil zlat prstan. — Delavka v tobačni tovarni Ivana Kobaldova je našla prstan. — Makso Dachs je izgubil 14 K vreden prstan. — Ana Markotijeva je izgubila zlato zapestnico. — Posestnik Fran Trček je našel zlat prstan. — Julij Rossmann je našel zlato zapestnico.

Vzorno strankarsko delo.

Pravkar je izšlo poročilo strankinega vodstva socialno demokratične stranke v Nemčiji, ki kaže na vseh poljih veselo napredovanje. Članstvo strankinih organizacij se je pomembno povečalo. Okrožne organizacije so šteje 30. junija t. l. 970.112 članov, med temi 130.371 članic. Ker se je končalo prejšnje leto z 836.562 člani, med temi 107.693 ženskimi, znači letošnje leto napredek 15,9 odstotkov proti 16,1 odstotek v prejšnjem letu. Moški člani so se pomnožili za 15,2 odstotka, ženski za 21 odstotkov.

Impozantno sliko nam kaže strankino časopisje! Vsi strankini listi si imeli 30. junija t. l. 1912. nad 1.478.042 naročnikov; v primeri s prejšnjim letom znači to število sijajen napredek za 171.577 naročnikov več! Mogočne številke, ki morajo zbuditi v slovenskih socialistih resno premišljevanje.

Število socialno demokratičnih deželnih poslancev je v .teku poslovnega leta poskočilo od 36 na 224. Odkar se stranka udeležuje tudi občinske politike, tudi tu uspešno napreduje. Stranka ima v 470 mestih 2531 in 2680 kmečkih občinah 7953 zastopnikov; razen tega v 50 mestih 103 magistrate svetnike in v 157 kmečkih občinah 204 člana občinskega načelstva.

Tudi mladinsko gibanje lepo napreduje. Število naročnikov mladinskega lista »Arbeiter-Jugend« je poskočilo od 65.000 na 80.100. S ponosom in samozavestjo lahko gleda

naša bratska stranka v Nemčiji na svoje delo. Nam socialistom socializem pa sijajni napredek socialne demokracije v Nemčiji kaže, da naša stvar mora naprej do zmage, samo nemurno delati je treba!

Štajersko.

— **Ljubezenska drama.** V četrtek zvečer se je v Studencih pri Mariboru zgodila strašna ljubezenska drama. V 29letno v Kralikovi tiskarni v Mariboru zaposleno vlagateljico Marijo Karnerjevo, se je zaljubil 22letni mizarški pomočnik Alojz Jurič, doma iz Moškanjcev pri Ptuj. Delal ji je večkrat ženitne ponudbe, kar pa je ona vsled razlike starosti vedno odklonila. Na praznik zvečer je bila Karnerjeva s svojo materjo v gostilni, ki se nahaja v hiši, kjer je Karnerjeva stanovala. K njima se je pridružil še Jurič in začel Karnerjevi zopet delati ženitne ponudbe. Ona pa jih je zopet odklonila. Proti desti uri zvečer so šli iz gostilne domu. Karnerjeva je šla nato še k sosedu po mleko in jo je tja spremljal tudi Jurič. Komaj sta šla nekaj časa po cesti, je Jurič potegnil samokres in dvakrat ustrelil na Karnerjevo, ki se je v sence zadeta takoj zgrudila na tla. Nato je ustrelil še dvakrat na sebe, kar je povzročilo takojšnjo smrt. Mariborski rešilni oddelek je spravil Karnerjevo v bolnišnico, kjer se sedaj leži v nezvestavi. Pri Juriču pa so morali konstatirati samo smrt.

— **Blizki je umoril.** V bližini Maribora sta gnala dva živilska trgovca 48 glav goveje živine po cesti, ko je naenkrat nastala huda nevihta. Enemu trgovcev je ime Franc Zupančič. Blisk je splašil nekega bika, ki se je zaletel v Zupančiča in mu prepral trebuh. Zupančič je vsled poškodbe nato kmalu umrl.

Koroško.

— **Smrt na orožni vaji.** Pri vojaških vajah je padel na planinah, nedaleč od Mavtna, rezervist 4. domobranskega polka Josip Dobrowsky čez neko skalo v 200 metrov globoko brezno. Dobrowskyje so našli popolnoma razbitega na neki skali. Dobrowsky je bil posestnik in lastnik tovarne za mizarstvo v Celovcu. Star je 33 let in je delal letos zadnjo vajo. Na vaji je šel baje prostovoljno z neko patruljo. V strmi rebri mu je spodrsnilo na mokri travi. Padel je in se valil precej časa po strmini. Tovariši so ga videli, ko je blizu roba propada vstal, toda bil je preveč zagnan in se ni mogel obdržati ter je omahnil čez pečino. Truplo so prepeljali v Mavten, kjer se je vršil v soboto vojaški pogreb, nato pa so ga prepeljali v Celovec. Dobrowsky zapušča mlado vdovo z dvema nedoletnima otrokoma.

— **Smrtna nesreča delavca.** Pri brušenju se je razletel v kovačnici L. Müllerja v Tieblu velik brusilni kamen. Del kamna je zadel kovaškega pomočnika, 25letnega Martina Hribarja iz Gorij v glavo. Razbil mu je brado in ga poškodoval na čelu. Vsled udara je padel Hribar znak na neko posodo za ogelje in si pri tem zlomil tilnik. Hribar je obležal na mestu mrtve.

— **Otrok zgorel.** V Porečah je zgorel 17-letni otrok železniškega čuvaja Winklerja. Otrok je bil sam in se je igral z vžigalicami, pri čemur se mu je ena vžigala in zanetila otrokovo obleko. Ko sta prišla oče in mati domov, sta ga našla popolnoma sežganega.

Goriško.

— **Župnik Kadenaro v Ročinju,** ki je bil 2 meseca v preiskovalnem zaporu, osumljen vohunstva in poskušene atentata v Ročinju, je izpuščen na prosto in preiskava proti njemu ustavljena zaradi nezadostnih dokazov. Njegov komplic Ipavic, katerega je baje župnik najel, da izvrši atentat na nadvojvodo, pa je obtožen javnega nasilstva, žaljenja uradnih organov, žaljenja članov cesarske hiše, poškodbe tujeja imetja itd.

SAINT-SIMON:

Narobe svet.

Opomnja. Veliki francoski utopist Saint-Simon je naslednji esej priobčil leta 1822. v časopisu »Organisateur«. Deset let po Saint-Simonovi smrti ga je izdal njegov učenec Olinde Rodrigues pod naslovom »Parabola Saint-Simona«. Ko je izšel esej, je prišel Saint-Simon pred porotnike. Da bi ovrget obtožbo, je pisatelj pisal porotnikom štiri pisma. V prvem pismu pravi: »Ako sem razžalil koga, tedaj prav gotovo princev kraljeve hiše ne, temveč ves današnji politični sistem. Ako sem storil pregrešek, tedaj le tega, da sem dokazal, da je način uprave javnih zadev zelo zaostal napram današnjemu stanju prosvete in pokazal sem smer, po kateri bi zgradili boljši socialen red...« V četrtem pismu piše: »Kraljestvo mora prevlomit z obema aristokracijama, s katerima se je tako slepoto zvezalo. Združiti se mora z občinami, da radikalno uniči politični upliv kast, postaviti se mora na čelo vsega civilizacijskega gibanja...« Svoje misli sem izrazil svobodno in trdno, kakor gre svobodnemu možu in čisti vesti. Ali je res pisatelj teh pismen in »Organisateurja« sovražnik dežele in Bourbonov? To je vprašanje, na katero boste morali odgovoriti.

Porotniki so odgovorili z »ne« in Saint-Simon je bil oproščen. Zanimivo je to, da je bil Saint-Simon (Claude-Henry de Rouvroy, grof Saint-Simon) potomec najstarejšega francoskega plemstva. Njegova družina je segala v čase Karla Velikega.

Esej je sedaj priobčil francoski sodrug dr. Ch. Rappoport v 520 strani obsegajoči knjigi »Nekoliko zgodovine«. Knjiga je izšla kot prvi zvezek široko zasnovane »Encyclopédie Socialiste«, ki jo ureja sodrug Compère-Morel v Parizu. Pričujoči Saint-Simonov esej kaže vso strastno ljubezen pisateljevo do svojega

ideala, socialne pravičnosti, in svojega utemeljevanja socialne reforme glede na produktivno delovanje množice.

Vzemimo, da bi izgubila Francija nenadoma petdeset svojih prvih fizikov, petdeset prvih kemikov, petdeset prvih matematikov, petdeset prvih pesnikov, petdeset prvih slikarjev, petdeset prvih kiparjev, petdeset prvih glasbenikov in petdeset prvih pisateljev.

Dalje: petdeset prvih mehanikov, civilnih in vojaških inženirjev, arhitektov, zdravnikov, kirurgov, lekarjev, mornarjev in urarjev.

Dalje: petdeset prvih bankirjev, trgovcev poljedelcev, plavžarskih mojstrov, puškarjev, strojarjev, barvarjev, rudarjev, suknarjev, izdelovalcev bombaževine, svilene, platna, pločevinastih izdelkov, fajanse in porcelana, kristalnih in steklastih izdelkov, petdeset prvih graditeljev ladij, špediterjev, tiskarjev, graverjev, zlatarjev in delavcev drugih kovin.

Dalje: petdeset prvih zidarjev, tesarjev, mizarjev, kovačev, ključavničarjev, nožarjev, urarjev in na stotine drugih oseb najrazličnejših, tukaj nenavedenih stanov, ki so v znanostih, lepih umetnostih in umetnih obrtih najposobnejši: skupaj tri tisoč prvih učenjakov, umetnikov in rokodelcev na Francoskem.

(Z imenom rokodelcev označujejo navadno le navadne delavce. Zaradi krajše označbe, združujem s tem imenom vse one, ki se pečajo z materialnimi produkti, torej: poljedelce, tovarnarje, trgovce, bankirje ter vse delavce in nastavljenice, ki so pri teh uslužbeni.)

Ker so ti moški oni Francozi, ki so v najvišji meri produktivni, ki izdelujejo najvažnejše izdelke, ki vodijo vsemu narodu najkoristnejša dela in ki delajo narod v znanostih, lepih umetnostih in obrtih produktiven, zato so v resnici cvet francoske družbe. Izmed vseh Francozov so ti deželi najkoristnejši; ti prinašajo deželi največjo slavo, ti najbolj pospešujejo njeno civilizacijo in njen napredek. Narod bi postal telo

brez duše in v tem trenutku, v katerem bi jih izgubil, postal bi manj vreden nasproti narodu, katerih tekmece je danes in bi toliko časa zaostal za njimi, dokler ne bi bila izguba poravnana, — dokler bi mu ne bila zrasla glava. Francija bi potrebovala celo generacijo, preden bi poravnala to nesrečo, zakaj močje, ki se odlikujejo z delom pozitivne koristi so prave izjeme, in narava ni razkošna z izjemami, še celo ne izjemami take vrste.

Pa vzemimo drug slučaj! Francija bi obdržala vse žensialne močje znanosti, lepih umetnosti in obrta, a bi imela nesrečo, da bi izgubila en in isti dan sledeče osebnosti: kraljevega brata, vojvodo augoulemskega, vojvodo bourbonskega, vojvodinjo Berry, vojvodinjo orléansko in bourbonsko in gosposčino Condéjevo.

In da bi obenem izgubila: vse velike kraljeve oficirje, vse državne ministre (s portfeljem in brez portfelja), vse državne svetnike, vse referente, maršale, kardinale, nadškofe, škofe, vikarje in kanonike, prefekte in podprefekte, uradnike v ministrstvih, sodnike in vrh tega še desetisoč najbogatejših posestnikov od onih, ki žive gosposko.

Ta nesreča bi Francoze prav gotovo užalostila, ker so dobrosrčni in ne bi prenašali z ravnodušnostjo nenadne izgube tako velikega števila svojih rojakov. Ali izguba teh tridesetisoč individvij, katere smatrajo za najvažnejše v državi, bi ne povzročala žalosti iz nobene drugega razloga kakor iz sentimentalnosti, ker ta izguba ne bi bila politična nesreča za državo.

Pred vesim zato, ker bi bilo kaj lahko nadomestiti izpraznjena mesta. Veliko je število onih Francozov, ki bi bili zmogni izpolnjevati funkcije kraljevega brata prav tako, kakor jih izvršuje visokorodni gospod sam. Mnogo je onih, ki bi bili zmogni izpolniti mesta princev z istim dostojanstvom, kakor jih izpolnjujejo preblagorodni gosposje Augouleme, Berry, Orléans in Bourbon. Mnogo Francozinj bi bilo prav tako izvrstnih princezinj, kakor so vojvo-

dinje Augouleme, Berry, Orléans in Bourbons in gosposčina Condéjeva.

Predsobe dvora so polne dvorjanov, ki bi bili takoj pripravljeni, da zavzemo mesta visokih oficirjev krone; armada ima vse polno vojakov, ki bi bili enako dobri vojskovodje, kakor so naši sedanji maršali. Koliko koncipistov je enako vrednih z našimi ministri! Koliko uradnikov uradnikov je bolj zmognih, da bi vodili okraje, kakor so sedaj nastavljeni prefekti in podprefekti! Koliko advokatov je boljših pravnikov od naših sodnikov. Koliko župnikov je prav tako sposobnih, kakor so naši kardinale, knežskofi, vikarji in kanoniki! Kar se pa tiče onih desetisoč bogatih, gosposkih posestnikov, ne bo treba njihovim dedičem prestopiti prav nobene učne dobe, da bi znali sprejemati goste v salonu.

Napredek Francije se pospešuje edino z razvojem znanosti, lepih umetnosti in obrta. Princ, visoki častniki, škofje, maršali, prefekti in brezdelni posestniki pa ne delajo direktno za razvoj znanosti, lepih umetnosti in obrti prav nič. Daleč so od tega, da bi koristili temu razvoju, nasprotno le škodujejo, ker se trudijo, da obdrže premoč, ki jo povzročajo negotove teorije do današnjega dne nad pozitivnem znanjem. Škodujejo narodovemu napredku, ker spodbujajo učenjake, umetnike in rokodelce z najvišjega mesta ugleda, ki jim gre po vsej pravici. Škodujejo, ker uporabljajo, denar na tak način, ki direktno ne koristi znanosti, lepim umetnostim in obrtu. Škodujejo, ker dobivajo leto za letom od davkov, ki jih plačuje narod, tri do štiristo milijonov kot plače, pokojnine, gratifikacije, indemitete itd. za dela, ki narodu nič ne koristijo.

Vse to postavlja najvažnejše delstvo današnje politike v pravo luč; tje jo postavlja, kjer jo na prvi pogled razkrijemo v vsem obsegu; jasno dokazuje, čeprav posredno, da je socialna organizacija nepopolna; da je vlada nad ljudmi zvižajna in nasilna in da tiči človeška družba (politično) globoko v nemoralnosti.

MINISTRSKI SVET.

Dunaj, 19. avgusta. Današnji ministrski svet, ki se je posvetoval ob 10. dopoldne do 1. in od 4. do en četrta na 9. zvečer, se je pečal izključno le s tekočimi zadevami. Večja politična vprašanja niso bila na dnevnem redu.

NAPAD NA ŠKOFA PFLUGERJA.

Dunaj, 20. avgusta. Ko je šel v soboto ob pol enajstih dopoldne generalni vikar dr. Pfluger iz nadškofijske palače k cesarski maši v cerkev sv. Stefana, ga je zavrtno napadel neki mlad mož in ga sunil z nožem v hrbet. Napadalec so takoj aretirali, ki ni hotel pri zaslišanju ničesar izpovedati. Po listinah, ki so jih našli pri njem, so spoznali, da je napadalec Herman Prinz, ki je na zadnje bival v norišnici v Ybbsu. Prinz je prebil svoje življenje le po ječah in blaznicah. S kratkimi presledki je bil sedem let po norišnicah. 13. avgusta so ga odpustili iz Steinhofa. Prinz je šel na Dunaj, a ni mogel dobiti nobenega dela. Prinz se ni prav nič ustavljal aretaciji, dejal je: »Moje življenje je itak zgrešeno, tako je moralo biti.« Da je Prinz res umobolen, kaže to, da se je svoj čas obdolžil umora na služkinji Meier, kar pa ni bilo res in da je pozneje enkrat pisal policiji, naj pazi na nekega anarhista Prinza, ker namerava atentat. Ranjenega škofa so prepeljali v sanatorij. Rana je nevarna. Prinza so izročili deželnemu sodišču.

Ybbs, 20. avgusta. Primarij tukajšnje blaznice dr. Sickinger pravi, da je Prinz simulant, da kaže le zaradi tega blaznost, da pride na mesto v ječo v blaznico. Vse kar je Prinz doslej storil, ni storil iz blaznosti.

OGENJ NA LLOYDOVEM PARNIKU »LEOPOLDIS«.

Trst, 20. avgusta. V nedeljo zvečer je izbruhnil na Lloydovem parniku »Leopoldis« požar, ki je uničil vse prostore prvega razreda in vso upravo. Ogenj so pogasili mornarji »Leopoldisa« s pomočjo mestne požarne brambe in s pomočjo moštva drugih parnikov. Škodo cenijo na 100.000 K. Pri gašenju sta dobila opekline en mornar in en gasilec. Oba so prepegljivo bolnišnično.

CENTRALISTI NA ČESKEM.

Praga, 19. avgusta. Centralistično socialne demokratične stranke skliče za 29. t. m. v Prago konferenco, da izpopolni svojo organizacijo.

AZEVI V PARIZU.

Pariz, 20. avgusta. Ruski revolucionar Burzev je obdolžil terorista Azeva, da je bil vohun in izdajalec in da je uprizoril atentate zoper Plehveva in Sergija, a potem udeležence denunciral. Burzevu se je posrečilo, da je sedaj izsledil Azeva v Parizu, ki mu je priznal, da je dobival po 1000 rubljev mesečno od policije in ji denunciral kje bo atentat in kdo ga bo izvršil. Sedaj ni več v zvezi s policijo. Azev želi, da naj ga sodi sodišče revolucionarjev in hoče izvršiti samomor, če ga obsodi sodišče k smrti.

MIROVNA POGAJANJA.

Potovanje turškega prestolonaslednika v Švico.

Pariz, 20. avgusta. »Temps« poroča iz Peterburga, da je potovanje turškega prestolonaslednika Jusufa Izzedina v Švico v zvezi z mirovnimi pogajanjmi, ki se ondi v kratkem začnejo; vsekako je opravičeno upanje na premirje.

TURČIJA.

Vojaška liga.

Carigrad, 20. avgusta. Vojaška liga, ki je bila izjavila, da preneha s svojim delovanjem, je sporočila vladi, da ne more krotiti mladih častnikov, ki kljub prisegi zahtevajo demisijsko justičnega ministra in mornariškega ministra. Pristaši vojaške lige in liberalne zveze imajo baje justičnega ministra na sumu, da skrivoma podpira mladoturke.

Demisijska notranjega ministra.

Carigrad, 20. avgusta. Novi notranji minister Damad Šerif-paša je podal demisijsko. Za vzrok demisijske navajajo zdravstvene ozire. Najbrž pa je demisijsko povzročil nesporazum v kabinetu zaradi notranje politike. Šerif-paša je baje zahteval, da se odstavijo nekateri mladoturški valiji. Baje demisionira tudi justični minister.

ALBANIJA.

Dvanajst bataljonov proti Arnavtom.

Solun, 19. avgusta. Ker nameravajo Arnavti kljub vsem prizadevanjem prodirati proti Čupriliji, so poslali dvanajst bataljonov. Tudi mohamedansko prebivalstvo v Čupriliji se pripravlja, da siloma zabrani Arnavtom dohod v mesto.

Proti Solunu!

Carigrad, 19. avgusta. Na izrednem ministrskem svetu, ki se je bavil izključno z dogodki v Albaniji, so sklenili z vso energijo nastopiti in Albance napasti, če bi prodirali proti Solunu. V uradnih krogih zagotavljajo, da se večina Albancev vrne domov, ko zvedo, da je vlada privolila njih zahtevam. Albanski voditelji hočejo proti Solunu. V uradnih krogih se boje, da ravna ta del Albancev pod vplivom mladoturkov.

Štirindvajseturni rok.

Carigrad, 20. avgusta. Vlada je dala Albancem v Čupriliji 24 ur odloga, da se razkrope, drugače jih napade 15 koncentriranih bataljonov s topništvom.

Nameravan bombni atentat.

Solun, 19. avgusta. Vojaška železniške straže sta našla na tiru dve bombi, pritrjene na tirnici. Posrečilo se jima je, da sta pravočasno ustavila

blizajoči se osebni vlak, nakar sta bombi odstranila.

Albanci v Čupriliji.

Carigrad, 20. avgusta. Po dohodu Albancev v Čupriliji so zaprli trgovine. Vsled vladnih odredb so jih zopet otvorili; preskrbljeno je vse za red.

Konflikt z Ibrahim-pašo.

Carigrad, 20. avgusta. V Skoplju bi imel biti razgovor med Ibrahim-pašo in albanskimi voditelji. Ko so prišli albanski voditelji v spremstvu 300 oboroženih Albancev, je zahteval Ibrahim-paša, da se orožje odloži. Nato so voditelji ogorčeni odšli. Skladišča za orožje stražijo močni vojaški oddelki. Trgovine so zaprte. Vojski stražijo vse važne točke v mestu.

Italijanske intrige?

Carigrad, 19. avgusta. Da je del Albancev kljub dovoljenim reformam prodiral proti Skoplju, si razlagajo iz zveze, ki jo ima Isa Boljetinac s Črnogoro in s posredovanjem Črnogore z Italijo. Iz italijanskega vira dohajajo tudi bogata sredstva, s katerimi razpolaga Isa Boljetinac ves čas sedanjega upora.

TURŠKO-ČRNOGORSKI KONFLIKT.

Črnogorski napadi.

Solun, 19. avgusta. Položaj na črnogorski meji je zelo zamotan. Zlasti v okolišju Verane je popolna vstaja. Črnogorski napadi na turške stražnice se nadaljujejo. Večina stražnic je že porušena in praznih. Del posadke je bil vjet.

Črnogorske priprave.

Carigrad, 20. avgusta. Porta je zvedela, da mobilizira Črnogora topničarske rezerviste in je ukrenila vojaške odredbe, da pride v okoliš nenačnemu napadu.

VOHUNJENJE.

Peterburg, 19. avgusta. Vsled vohunjenja prijeti ruski stotnik Kostevič, ki so ga bili proti kavčiji 30.000 mark izpustili iz preiskovalnega zapora, je izjavil tukajšnjim častnikom, da po častni besedi ni zavezan vrniti se pred nemško sodišče, ker so 30.000 mark više cenili, kakor njegovo častno besedo. Počakal bo ukaza svojih predpostavljanih ali naj se vrne v Nemčijo ali naj nastopi službo.

VELIKO ZBOROVANJE RUDARJEV.

Bochum, 20. avgusta. V nedeljo je bilo tukaj zborovanje rudarjev z velikansko udeležbo. Zborovalci so se bavili pred vsem z katastrofalno nezgodo v rovu Lothringen in so obdolžili rudniško upravo, da ima vso krivdo na strahotni nezgodi. Kontrola je bila v rovu nad vse pomankljiva. Soglasno so sprejeli rudarji resolucijo, s katero zahtevajo nastavljanje neodvisnih plačanih nadzornikov za rove, ki jih izvolijo delavci v tajni volitvi iz svoje srede.

DEZERTACIJE FRANCOSKIH MORNARJEV.

Anverza, 20. avgusta. Ob odhodu francoske oklopnice »Marseillaise« se je uprlo 40 mornarjev častnikom in so zapustili ladjo. Dezertarji se pritožujejo nad slabo hrano in grdim ravnanjem; nekateri so že vstopili na drugih ladjah v službo.

ITALIJANSKO - TURŠKA VOJNA.

General Caneva na dopustu.

Rim, 19. avgusta. General Caneva, ki si je izprosil dvamesečni dopust, zapusti te dni Tripolis in pride za nekaj časa v Italijo.

BOJI V MAROKU.

Pariz, 20. avgusta. »Agence Havas« poroča iz Tangerja, da so v bojih kolone Pein 14. t. m. Francozi izgubili: 10 mrtvih in 48 ranjencev; med temi je 21 nevarno ranjenih. Senegalsko kompanijo Manginove kolone je napadlo nekaj sto konjenikov. Boj je trajal več ur. Ko je prišla pomoč, so Francozi sovražnika odbili. Na francoski strani sta dva vojaka ubita, 20 je ranjenih; nasprotnikove izgube so zelo občutne.

POLICIJSKI ŠKANDAL V NOvem JORKU.

London, 19. avgusta. V teku predvčerajšnjega dneva so zaprli osem velikih igralnic v Novem Jorku. Policijskega nadzornika, ki so mu dokazali težka zlorabljanja, so odstavili, 20 policistov pa so kazensko premestili.

PROTIREVOLUCIJA NA KITAJSKEM.

Usmrtilitev dveh generalov.

Peking, 20. avgusta. Generala Čeng Vu in Čeng Fengej, ki ju vlada dala aretirati, je obsodil izjemno sodišče na smrt; generala sta bila takoj na to usmrčena. Obsojena oficirja, ki sta pripadala kankovski garniziji, sta bila obdolžena, da sta snovala zaroto proti republiku. Dasi je njiju krivda nedvomna, je drakonska sodba na prebivalstvo napravila neugoden vtisk.

Potovanje dr. Sunjatzena.

Šangaj, 20. avgusta. Dr. Sunjatzen je odpotoval v Peking. General Hvangzin Sing, ki bi ga bil imel spremljati, je spremstvo odklonil, da protestira proti usmrtilitvi kankovskih generalov. Tudi dr. Sunjatzena so pozvali, da opusti potovanje.

Usmrtilitev kitajskih generalov.

London, 20. avgusta. Velikansko razburjenje je v Pekingu zaradi aretacije in sumarične obsodbe generalov iz pokrajine Hupe, ki so bili dospeli iz Hankava v Peking. Častnike, ki so bili voditelji revolucionarnega gibanja, so kratkoma postrelili, nekatere pa so v verigah poslali v Hankav. Predsednik Juanšikaj je dobil od generala Lijianhanga tajno obvestilo, da so se ti častniki udeleževali v zadnjem času uprizorjenih poskusov za novo revolucijo. Juanšikaj je ravnal z bliskovito naglico, kar bo imelo dalekosežne posledice. Umrjeni častniki

so spadali k Tungmenjem, ki so bili sprva organizirani Sunjatzenovi pristaši na jugu in so zdaj pristaši senata. Usmrtilitev bo povzročila boj za moč med Juanšikajem in senatom.

Novice.

* Šolske reforme na Kitajskem. Morda nikjer ne čislajo šole tako visoko kakor na Kitajskem in nikjer ne uživa učitelj takega ugleda kakor v deželi za visokim obzidjem. Tudi republikanci obračajo vso pozornost šolstvu; mnogo izmed njih sanja o tem, da bi uvedli na Kitajskem šolsko obveznost za vse, a žal da nimajo denarja za izvedbo tega koristnega načrta. Na Kitajskem je ustanovitev in vzdrževanje šol prepričeno svobodni volji staršev. V Pekingu je več ljudskih šol, za katere sprejemajo otroke vseh veroizpovedanj; v teh šolah ne poučujejo verouk in tudi ne upoštevajo nikakršnih obligatoričnih obredov, kakor je bila prej navada. To je pač velik napredek in mi »kulturni« Evropejci lahko zavidamo Kitajce za brezkonfesionalne šole. Šole ustanavljajo na sledeči način: nekaj oddelkov mož se zveže, zahteva od staršev prav malenkostne prispevke, poiščejo učitelje in šola je zagotovljena. Vsak si šteje v čast, da sme sodelovati pri ustanovitvi šol in učitelji so zelo ponosni na svojo službo. Učitelji so celo tako poštovani, da izvršujejo svojo službo za polovico običajne plače, čeprav vsa plača zadostuje komaj za borno življenje. V prejšnjih časih so poučevali učitelji mladino iz starih knjig, v katerih so bili napisani nauki Konfucija, največjega kitajskega veroučitelja, in njegovih učencev. Učenčki so sedeli ves dan sklonjeni nad temi knjigami in so prerasavali s čopičem v še neokretni roki lične, a težavne kitajske pismenke, ki predstavljajo popolne, majhne slike. Svete knjige, ki vsebujejo za Kitajce nepobito resnico, so morali prepisavati in se dobesedno naučiti na pamet. Ta zastareli sistem je odnesla revolucija za vedno iz kitajskih šol; izborne knjige, sestavljene po najboljših metodah, služijo učencem, da se prileže branja in pisanja. Sploh pa preveča ves pouk napreden in revolucionaren duh; učenci poljo pesmi, o katerih se slavi pogum in junaštvo onih, ki so padli v zadnjih bojih za svobodo. Dostikrat se tudi zgodi, da pride še ta in oni Kitajček s kito v šolo. Hitro vzame učitelj škarje in ga osvobodi znaka hlapčevstva, ker kita je revolucionarjem znamenje nazadnjaštva.

* Pismo. Iz Bruslja poročajo: Pri velikih gospodarskih bojih se pokaže v Belgiji nenavaden čin solidarnosti. Da odvzamejo stavkujočim staršem skrb za njihove otroke in da dobe s tem možnost vztrajati v boju, pošljejo otroke v druge kraje, dostikrat v oddaljene pokrajine, kjer jih sprejmejo za čas stavke družine, ki se same ponudijo. Navadno se zbero matere, ki dobe za nekaj časa otroke sodelugov, v socialističnih delavskih domih, kjer jih sprejmejo v oskrbo. Za otroke je to čas počitnic in neke vrste praznikov, medtem ko se bojujejo njihovi starši dostikrat z največjo bedo. Da jim nadomeste očeta in mater, ravnaajo nove matere z njimi kaj najbolj ljubeznivo, strežejo jim na vso moč. In stavkujoči so se bojevali, stradali, če je bilo treba: a njihovi otroci so bili preskrbljeni, ni jim bilo treba gledati bede, ni jim bilo treba trpeti. Sedaj, ko se pripravlja belgijsko delavstvo za genaralno stavko, je samoposebi umevno, da se bavi tudi z vprašanjem kako preskrbi otroke stavkujočih. Predigra k tej akciji je pismo, ki ga priobčuje glasilo belgijskih socialistov »Peuple« in ki kaže, da po prav oni, ki niso izmed najboga-tejših, pripravljeni prvi uresničevati idealna dejanja. Iz pisma odseva tako visoko in plemenito mišljenje ter iskreno čuvstvo, da ga naj izvedo tudi naši čitatelji. Pisec pisma meni, da je gen. stavka neizogibna, zato se že zdaj ponudi, da vzame otroke stavkujočih k sebi. Piše: »Moja soproga in jaz vsa sklenila, da po možnosti najimih sredstev prispevava k uspehu gibanja, kakor hitro bo pozval klic k boju. Bil bi Vam hvaležen, ako bi sporočili osebi, ki vodi vso stvar, da sva pripravljena sprejeti dva otroka staršev, ki bodo stavkali. Imava štiri otroke, fanta šestnajstih let in tri deklice v starosti trinajst, šest in pet let. Leško nam izroče dva prav majhna otroka, moja soproga jih bo najskrbneje vzrejala. Namesto dveh bo pač štiri obrazčke osnažila. Pri mlizi se bomo nekoliko stisnili in oba mala bratca (ali pa sestrici) bosta dobila mehko posteljo. Vemo, kako težka bo staršem ločitev od svojih otrok. Ali prav umirjeni naj bodo: za otroke, ki jih dobimo v oskrbo, bomo skrbeli telesno in jim nudili tudi vso drugo vzgojo. Stanujemo v zdravem okraju, imamo majhen vrt in smo blizu kmetov. Naši otroci niso prav nič bolj poradni kakor je običajna povprečnost, čeprav sta najmlajša dva vrla kričaća in razgrajčaća. Ali vsi imajo dobro srce in prepričan sem, da bodo sprejeli majhne goste kar najbolje, ker jih bomo prej primerno poučili o zvezi vsega in o nalogah človeške solidarnosti.« To je krasen dokaz socialne zavednosti in človeške solidarnosti nasproti oni bahavi dobrodelnosti, iz katere ne zveni toliko toplo srce človeka kakor ženket njegovih zlatnikov.

* Kuga v Portoriko. Mnogo manj čujemo dandanes o kugi kakor v prejšnjih časih, še celo v Indiji, kjer je vendar zahtevala na milijone in milijone človeških žrtev, je nekoliko pojnjala. Vendar pa jo še niso mogli zatreti in vedno javljajo o njenem nastopu, zdaj v Avstraliji, zdaj v južni Afriki, potem zopet v južni Ameriki, pred vsem pa v Aziji, kjer je najbolj udomačena. Razen v Evropi je torej kuga v vseh ostalih delih sveta ugnjena. Dogaja se celo, da se pojavi v pokrajinah, katerim je doslej še prizanašala. Tako javljajo sedaj iz Portoriko, da razsaja tam kuga in da je zahtevala že lepo število žrtev. Dobro je le, da je otok Portoriko prav tako kakor Kuba pod višjim nadzorstvom Združenih držav, ki nastopajo v takih slučajih z največjo strogostjo in opreznostjo. Po iniciativi Združenih držav so

Cenik zastonj in poštneine prosto

Trst.

— Nedeljski shod italijanskih sodrugov se je izvršil najsijajnejše. Ob mnogobrojni udeležbi so poročali o vodovodnem vprašanju sodrugih Pittoni, dr. Puecher, Cerniutz in Todešchini. Razkrinkali so špekulante italijanske večine v občini, ki hočejo ogoljufati občinarje za ogromne milijone. Vodovodno vprašanje, ki se rešuje že celih sto let, naj bi nazadnje služilo interesom brezvestnih borzijancev in špekulantov. Ne uvažujejo se interesi mestnega prebivalstva. Ni treba bogve kakšnega tehničnega znanja za spoznanje, da je projekt, za katerega se tako živahno zavzema italijanska večina v mestnem svetu, nezmišeln in da nikakor ne bo rešil vodovodnega vprašanja. Korupcija in špekulantstvo je očividno. Treba je, da proletariat energično poseže vmes, da prepreči to škandalozno sleparstvo. — Navzoči so izvajalniki govornikov navdušeno pritrdjevali. Vladovalo je med zborovalci najhujše ogorčenje. Večina v mestnem svetu mora uvideti, da se ne da brez-pogojno delati zoper voljo in interese večinar-jev. Sprejeta je bila ostra resolucija zoper škandalozno početje kamoristov.

— Umor. V Bošketu pri Trstu se je v soboto zvečer dogodil redek način umora. V zgodnji jutranji uri od sobote na nedeljo je našel redar na hodniku ležečega, navidezno spečega mladeniča. Fant pa je bil — mrtvec. Dognali so, da ima mrtvec globoko rano v hrbtu in da je smrt nastala nasilnim potom. Na nogah je bil ves policijski aparat. Najprvo so identifikirali pokojnika za Viktorja Jamnika, težaka v Trstu. Bil je na predvečer v kavarni »Al Bigliardo« v družbi dveh individuvov temne eksistence in neke vlačuge. O teh informacijah je zvedel pokojnikov brat Ivan Jamnik, ki je takoj sumil nekega Macusa in nekega Batela. Ivan Jamnik je šel dan potem po ulici Barriera, kjer je našel na Macusa. Naravnal je nanj samo bodeč pogled in zadostovalo je Macusu, da je izogibajoč se odgovoril: »Pa jaz nisem bil.« Ivan Jamnik je planil nanj in ga z nožem težko poškodoval. Medtem je prihitel redar in aretirал oba, dasi je Macus skušal pobegniti. V Macusovi družbi je bil tudi oni Batel, ki pa je ob tej priliki ubežal, a so ga pozneje zaprli. Piše se Emil Skert. Motivi umora so baje sledeči: »Batel«, Macus in Jamnik so bili člani neke tatinske družbe. Jamnika so pa sumili, da je v policijski službi kot špijon. Zato so sklenili se ga odkrižati. Najeli so vlačugo Frančiško Valič, doma iz Škrilj pri Ajdovščini, ki ga je v omejenih družbi zvabila v gozd, kjer ga je potem Macus zabodel. Žensko so tudi zaprli.

Vestnik organizacij.

Odbor močanske podružnice »Vzajemnosti« ima jutri v sredo ob 8. zvečer nujno sejo. Odborniki so naprošeni, da se iste zanesljivo udeležijo.

Ker se učenjaki, umetniki in rokodelci, torej edni ljudje, katerih delo je družbi pozitivno koristno in katerih delo družbo nič ne velja, podrejani knezom in drugim vladajočim, ki niso drugače nič kot bolj ali manj nesposobni rutinjeji.

Ker so dobili razdeljevalci dostojanstva in ostalih narodnih odlik svoje prvenstvo le od slučaja rojstva, prilizovanja in spletk in sličnih, malovrednih dejanj.

Ker si oni, ki upravljajo javne zadeve, vsako leto razdele med seboj polovico davkov in ker od denarja, ki si ga ne prilaste za lastno osebo, ne porabijo niti tretjine za korist onih, katere vladajo.

Vse to kaže, da je danšnja družba res narobe svet:

Ker je narod povzdignil za osnovno načelo, da naj bodo uboži velikodušni napram bogatim, in zato se morajo dan za dnem oropati oni, ki imajo najmanj enega dela svojih potrebščin, da pomnožujejo izobilje velikih posestnikov.

Ker imajo glavni krivci, tatovi splošnosti, oni, ki prikrajšujejo vse državljane in jim od-izjemajo vsako leto tri do štiristo milijonov, pravico, da kaznujejo majhne pregreške zoper družbo.

Ker je nevednost, vražarstvo, lenoba in vselej nad razkošnimi veselicih dota najvišjih in družbi, med tem ko so zmožni, varčni in delavni ljudje podrejeni in jih uporabljajo le kot brojce.

Skratka, ker dobivajo v najrazličnejših obrazilih nesposobni ljudje oblast, da vodijo neposobne.

Ker so poklicani, v moralnem oziru naj-neravnostnejši ljudje, da vzgajajo državljane k čednosti in v ozirom na izrekanje pravice, so postavljeni veliki krivci, da kaznujejo grehe neznačajnih grešnikov.

nitro izpraznili jetnišnice, da jetniki pomagajo pri odstranitvi odpadkov in da izvršujejo različne higijenične odredbe. Pomnožili so tudi zdravstveno policijo, ki mora skrbno pregledovati hiše, kakšne da so v notranjosti. Po hišah kade, če so pa v zelo slabem stanju, jih morajo popolnoma podreti. Ko bi bili Angleži v Indiji tudi tako energično in temeljito nastopali za omejitve kuge, tedaj bi tam grozotna bolezen prav gotovo ne zahtevala toliko žrtev, kakor pa jih je. Tudi na Portoriko so povzročitelji kuge podgane. V okraju, kjer se je kuga najprej pojavila, so našli na tisoče podgan.

*** Meščanske hujškarje zoper socialističnega častnika.** Ko je še Ferri urejeval "Avanti", centralno glasilo italijanske socialne demokracije, je pisal vanj vojaško - tehnični sodelavec, znan pod psevdonimom Silva Viviani. Dasi se je policija na vso moč trudila, da bi izvedela za pisateljevo — ki je bil nedvomno višji častnik — resnično ime, se ji to ni posrečilo. Za Vivianijev rokopis je "Avanti" stavcem ponujala 100 lir, seveda brezuspešno. Te dni je pisatelj, vpokojeni topničarski polkovnik Martini, očiščeno vstopil v socialistično stranko in se organiziral v rimski skupini. Ker je hkrati začel zopet sodelovati pri "Avanti", je nacionalistični "Giornale d'Italia" ves iz sebe in poziva vojnega ministra, da polkovniku odtegne pokojnino. Značilno je, da imajo vsi Martini-jevi spisi statistični značaj in da se naslanjajo na oficijalne dokumente; če ukinjejo anti-militaristično, je torej krivda — militarizma. Martini je bil del časa učitelj na vojni šoli v Modeni. Radovedni smo, če mu bo meščanska hujškarja odjedla penzijo.

15letnica organizacije klesarjev in kamenolomov v Nabrežini.*

V soboto 10. t. m. je poteklo 15 let po ustanovitvi organizacije klesarskih in kamenolomskih delavcev v Nabrežini. Petnajst let življenja delavske organizacije pomeni petnajst let ljubečega boja za delavske pravice, za napredek človeštva, za razvoj socializma. Dogodek, ki se je izvršil pred petnajstimi leti, je bil in je moral biti za nabrežinsko delavstvo kakor za vse nabrežinsko in kraško prebivalstvo najvažnejšega pomena. Zato je bilo razumljivo, da ne bo minil ta dan pozabljen med starimi in mladimi nabrežinskimi sodrugji. Ustanovitev delavske strokovne organizacije v Nabrežini ni pomenila le začetka delavske zavednosti, marveč tudi začetek velikega delavskega, socialističnega gibanja po Krasu, ki je obrodilo v petnajstih letih obilo dobrih sadov.

Nabrežina je najbolj industrijski kraj kraški. Po svojem izbornem kamnu že od davnih let poznana vas, so njeni kamenolomi zasloveli po vsem svetu, čim so se izpopolnjevala prometna sredstva, po katerih je bilo mogoče zalagati s to trdo snovjo mesta različnih delov sveta. Zahteve po nabrežinskem kamnu so se množile bolj in bolj. Kamenolomska in klesarska obrt se je razvijala in se z velikimi in hitrimi koraki bližala veleindustriji. Kmalu je bilo domače delovne moči premalo. Treba jo je bilo jemati iz bližnjih kraških in furlanskih vasic. Nabrežina je postala tako kraška in furlanska Amerika. Delo se je množilo in množilo so se zahteve po novih delavcih, zahteve po njih, ki bi se pustili izkoriščati od kapitalizma.

Prvotne čase so živeli slovenski in furlanski (italijanski) delavci mirno med seboj. Ampak mir, ki je vladal med trpinami tih dveh narodov, ni bil sad delavske zavednosti in ne sad spoznanja po potrebi delavske solidarnosti. Pritisk kapitalizma ni bil še tako močan, da bi gonil delavstvo v odpor. Na slabo življenje navajeni kmečki ljudje so se čutili v industrijskem delu še vedno na boljšem kot doma. Ker je bilo za domačine dovolj dela, je bilo tem pač vseeno, od kod zajema delodajalec potrebne nove delavne moči. Z nastopom narodne ideje se je tudi to patrijarhalno razmerje med slovenskimi in italijanskimi delavci v Nabrežini izpremenilo. Še ne utrjena narodna zavest se je kaj kmalu izpremenila v narodno sovraštvo. Za to so skrbeli najrazličnejši faktorji in pa življenske razmere med kraškim kmetom, ki so postajale dan za dnem slabše. Proč z Italijani, da bo dovolj zaslužka za domače slovenske delavce! To je bil bojni klic. Sovraštvo med delavci enega in drugega naroda so znali delodajalci kaj pridno izkoristiti. Delo se je pač množilo, toda cena življenja je postajala dan za dnem dražja. Mezde pa so ostajale ene in iste, urnik vedno enako dolg, delovne razmere vedno slabe. Narodno sovraštvo med delavci je pa kljub temu zajemalo svojo moč po narodnih in patriotskih hujškah in je doseglo večkrat katastrofalne oblike. Toda izkoriščanje je postajalo dan za dnem hujše, dan za dnem občutljivejše. In kakor so bili prvi poskusi delavskih socialističnih agitatorjev brezuspešni, so vendarle izvalili k prenišljevanju in zavesti čedno število pametnejših delavcev, s katerimi so pred petnajstimi leti, t. j. 10. avgusta 1897., ustanovili strokovno organizacijo.

Ali je potrebno, da govorimo o persekucijah organizacije in njenih članov s strani vlade? Ni treba! Prvoboriteljem delavske zavednosti v Nabrežini se je godilo enako kakor njihovim tovarišem v drugih krajih. Izobčeni so bili od dela, uklenjeni po umazanih zaporih, preganjani od oblasti, od delodajalcev in prvotno tudi od lastnih sotrpinov. Preiskava je sledila preiskavi. Zasramovani od nezavednih delavskih družin in od narodno patriotskega časopisja. Toda vse to ni bilo v stanu zavezati teka delavski zavesti, ni bilo v stanu ustaviti silo, s katero so se začeli delavci oklepali svoje organizacije in zavedati se svojih delavskih in človeških pravic. Narodno sovraštvo se je moralo umakniti solidarnosti, utrjeni v prepričanju, da so

vsj enako izkoriščani in enako bedni. Narodni boj se je umaknil razrednemu boju. Število zavednih in organiziranih se je bolj in bolj množilo. Z močjo organizacije se je začelo obračati na bolje tudi fizično in duševno življenje odnotnega delavca. V boju z delodajalci za svoje pravice so bili delavci časih poraženi, časih so ostali zmagovalci. Toda tudi poraz ni bil v stanu uničiti plodovitega dela delavske samozavednosti, ni bil v stanu razpršiti armade zavednih bojnikov delavskega blagostanja. Tako je postala Nabrežina ognjišče socializma, od koder je razširjalo svojo blagodejno moč na bližnje in daljne kraje našega Krasa. Zadnje politične volitve, ki so jih vodili po Krasu nabrežinski sodrugji, so dale tem našim sobojnikom lepo zadoščenje za dolgoletno delo. Sedaj je nabrežinska organizacija klesarjev in kamenolomcev priznana kot ena izmed največjih v tej stroki v Avstriji.

Kako bi torej bilo mogoče, da bi bil brez slavlja potoke dan, ki nas je spominjal na tak zgodovinski dogodek in ki je imel za seboj tako bogato zgodovino žalostnih in veselih dni? Ni bilo mogoče! Predobro so se zavedali in se zavedajo nabrežinski sodrugji, kaj so dolžni svoji organizaciji in svoji solidarnosti. Zato je bilo naravno, da so praznovali ta dan najdostojnejše. Delo je počivalo in Nabrežina je imela praznični značaj. Popoldne ob pol 4. so šli delavci od sedeža svoje organizacije po nabrežinskih ulicah v velikanskem številu. Sprevod se je ustavil na vaškem trgu, ki je bil kmalu napolnjen. Na trgu pod milim nebom se je vršil shod, lep in veličasten po številu in navdušenju. Shod je otvoril predsednik klesarske organizacije sodrug Colja. Nato sta poročala v vznešenih besedah sodrug Todeščini in Regent iz Trsta. Oba sta skušala podati zgodovino bojev nabrežinskega delavstva, ki nudi tako lep vzgled delavske in narodne solidarnosti. Oba sta bodrila delavstvo, naj tudi nadalje vztraja na poti, po kateri je hodilo do sedaj in naj nikdar ne pozabi končnega cilja socializma, za dosego katerega smo dolžni bojevati se vsi, ki se zavedamo da smo ljudje. Delavstvo se ni ustrašilo zapora, ne verig, ne obrekovanja, ne izpore. Zato se ne bo ustrašilo niti modernih malopridnežev, ki bi radi v imenu plemenite narodne ideje škodovali delavskemu blagostanju. Oba sta izrekla željo, naj bi bili nabrežinski delavci, ki so dali tako lep vzgled delavski solidarnosti, zgled dela za strokovno, politično in gospodarsko organizacijo, v bodrilo za zgled vsem, ki imajo zavezane oči in ki jih nečejo odpreti. Po shodu so se delavci razšli. Zbrali so se pa zvečer na lepi domači zabavi, ki se je vršila na trgu pred Caharijevo gostilno. Ob benečanski razsvetljavi in ob sviranju pridne domače godbe se je nadaljevala zabava pozno v noč. Tako priprosto, toda veličanstveno obenem je zavedno nabrežinsko delavstvo praznovalo petnajstletnico svoje organizacije, svoje solidarnosti in svoje moči. Sedaj pa naprej, naprej do novih zmag, do lepših dni!

Kronan zločinec.

(Konec.)

Medtem so Parižani zvedeli za vse podrobnosti, ki so povzročile aritacijo barona in vsakdo je odobral odločen nastop sodnika, ki se ni klanjal pred ljubljenci kralja. Ker so kralj in dvorjani živeli zelo razuzdano in razkošno, je v ljudstvu silno razočanje. Ko je izvedelo, da je kralj ukazal izpustiti morilca. Na ulicah so se zbirali meščani in odprto govorili, da je kralj tudi zapleten v afero. Spominjali so se najetih zavrtnih morilcev, ki so po noči napadli vojvoda in ubežali iz ječe. Ljudstvo je bilo prepričano, da je bil kralj tudi z onimi morilci v stiku. Ljudstvo je grozilo in bati se je bilo, da nastane revolucija, ako morilca ne izroče roki pravice. Ti razlogi so toliko vplivali na ministre, da so šli h kralju in mu pojasnili opasnost položaja. Kralj se je zbal grozeče revolucije in barona so zopet zaprli.

V začetku preiskave je vse tajil. Po tem je priznal, da je bil dvobojski med njim in njegovima zaupnikoma dogovorjena komedija, za katero so določili vse podrobnosti, še preden je pričela. Neki Dastorel, vojak v kraljevi telesni straži, poznat kot najboljši strelec s puško, se je skrival v grmovju, poleg katerega so postavili vojvoda. Zaupnika Italijana sta morala stati poleg barona, da sta ga opazovala. Ali stati sta morala za dvema oddaljenima hrastoma in nista mogla opazovati natančno dogodkov v jutranji megli na bojišču. Povelje za streljanje je dal eden zaupnikov barona, ki sta zopet stala v bližini Italijana. Na znamenje nista streljala le nasprotnika, marveč tudi najeti morilec v grmovju. Jek vseh treh strelcev, ki so sekundo sledili drug za drugim se je zvil v veličastvenem gozdu v en glas, da je bilo nemogoče zaupnikoma Italijana sumničiti, da se je pri dvoboju izvršil navaden zavraten umor.

Ko so te dogodke zanesli v zapisnik, ga je vprašal sodnik, če se je udeležil ponočnega napada na vojvoda. Baron se je bal trpinčenja in priznal je tudi ta zločin. Po končani izpovedbi je baron pričel nastopati zopet zelo oholo. V svesti si, da kralj ne bo dovolil ga usmrtiti na morišču, ker je vedel za njegova hudodelstva, katera je previdno zamolčal, je nastopal celo proti sodniku zelo ošabno. Ko ga je sodnik z raznimi vprašanji glede smrti grofice in grofa Pelterella zapletel v protislovja pri izpovedbi, je priznal, da je oba otroval. Ko so ga vprašali, kje je dobil strup, je odgovoril, da ga je prinesel s seboj iz Benetk.

Mesec kasneje se je vršila sodnijska obravnava. Longreville in Dastorel sta bila obsojena k smrti na kolesu, njegova zaupnika pa na vešala. Komaj je po končani obravnavi Longreville pričel jesti svoj obed, je padel na tla in prijel so ga strašni krči, ki niso odnehali, dokler ni umrl. Splošno se sodi, da je Ljudevit XV. dal ukaz, naj tajno zastrupijo Longrevilla, da se iznebi človeka, ki je poznal vse njegove zločine. Druge tri obsojence so pa na kraljev ukaz usmrtili že drugo jutro. Tako se

je kralj rešil tudi nevarnih zaupnikov Longrevilla, katerim je gotovo razkril njegove zločine. Mrtvi ne govorijo!

Popolnoma umevno je, da je nekaj desetletij kasneje v Franciji prišlo do krvave revolucije. V dobi absolutne monarhije je bilo izvršenih preveč hudodelstev nad francoskim ljudstvom, da bi pozabilo nanje in se ne maščevalo nad onimi, katere je smatralo, da so zakrivilili neznosne krivice.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdala in zalaga založba "Zarje".
Tiska "Učiteljska Tiskarna" v Ljubljani.

Spretnega kamnoseka

sprejme v stalno delo v tvornici cementnih izdelkov Jos Cihlar, Ljubljana Dunajska cesta

Kavarna

se prodaja v Ljubljani iz proste roke.
Pisma je pošiljati pod šifro „kavarna“ pošto ležeče Ljubljana I.

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi „Zarje“ v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Martin Kralj

čevljar in izdelovalec gornjih del
Ljubljana, Wolfova ulica 12

se priporoča za vsa v svojo stroko spadajoča dela, ki jih izvršuje hitro, točno in solidno.

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev v Ljubljani

r. z. z. o. z.

se priporoča cenjenemu občinstvu pri nabavi vsakovrstnega pohištva, ki ga izdeluje v lastni, najmodernejše opravljeni tovarni na Glincah pri Ljubljani.

Priporoča se tudi za vsa druga v mizarstvo stroko spadajoča dela.

Delo je vedno solidno, točno in prav poceni.

Proračune se dpošlje na zahtevo brezplačno v najkrajšem času.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Trejo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Sešark, Šelenburgova ulica.
Šuhadole Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovrska ulica.
Wisiak, Gospodska ulica.
Kleinstajn, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hiltšerjeva ulica.
Šušnik, Iliška cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.

Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.

Moze, ulica Miramar 1.

Beden, ulica Madonnina št. 2.

Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boe

cacio št. 25.

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera.

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafikla na državnem kolodvoru.

Bajc, ulica Ceppa.

Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.

Muraro Matej, Via Sette Fontane 14

Geržina, Rojan.

Benussi, Gretta.

Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.

Artuš, Belvedere 57.

Sekovar, Piazza Caserma.

Poglejte na drugi strani!

Poglejte na drugi strani!